

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 1 november 1940 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa väg- och broföretag jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 45 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 27 september 1940, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa följande reservationsanslag, nämligen

dels under fjärde huvudtiteln till Broförbindelse över Lule älv vid Boden 200,000 kronor,

dels under sjätte huvudtiteln till Bidrag till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar 1,615,000 kronor,

dels ock under sjätte huvudtiteln till Broförbindelse över Lule älv vid Gäddvik m. m. 2,370,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två i huvudsak likalydande motioner, väckta den ena, nr 11, inom första kammaren av herr *C. I. Asplund m. fl.* och den andra, nr 10, inom andra kammaren av herr *E. Hage m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 45 framförda yrkandet om anslag för anläggandet av en bro vid Gäddviks färjställe — med bifallande av propositionens yrkande i övrigt — måtte avslå förslaget om bestämmande av brons förläggning till nämnda plats samt i stället överlämna till Kungl. Maj:t att, under hänsynstagande till de i motionen framförda synpunkterna, fastställa brons placering till endera av de i motionen föreslagna platserna, Avans färjställe eller holmen i Gäddviksströmmen, vilkendera efter närmare prövning befunnes lämpligast;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *J. H. Brädefors* och *H. Hagberg* i Luleå väckt motion, nr 17, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 45 framförda yrkandet om anslag för anläggandet av en bro vid Gäddviks färjställe — med bifallande av propositionens yrkande i övrigt — måtte avslå förslaget om bestämmande av brons förläggning till nämnda plats samt i stället besluta att bron skall förläggas vid Bergnäset.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 10 och 17.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat:

Den föreslagna broförbindelsen över Lule älv vid Boden är avsedd att utföras genom försorg av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse. Totala kostnaden för detta företag har beräknats till 200,000 kronor.

De äskade medlen för bidrag till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar avse att dels förbättra vissa sträckor på en förut anlagd väg och dels att anlägga en helt ny väg för komplettering av vägsystemet inom visst försvarsområde. Kostnaderna beräknas uppgå för det förra arbetet till 1,150,000 kronor och för det senare till 465,000 kronor. Båda företagen avses skola utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi utan bidrag från vederbörande vägdistrikt.

Beträffande den närmare omfattningen och innebörden av nu nämnda bro- och vägföretag, som grunda sig på en av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter den 7 september 1940 gjord framställning, får utskottet hänvisa till handlingarna i ärendet.

I fråga om broförbindelsen över Lule älv vid Gäddvik erinras i propositionen om ärendets tidigare behandling, varav framgår i huvudsak följande.

Genom utslag den 28 januari 1935, vilket faststälts av regeringsrätten, ålade länsstyrelsen i Norrbottens län de väghållningsskyldiga i Nederluleå tingslags väghållningsdistrikt att mot erhållande av det statsbidrag, som kunde komma att beviljas, bygga och för framtiden underhålla bro över Lule älv med tillfartsvägar vid *Gäddviks färjställe* i enlighet med en av majoren H. Nilson upprättad arbetsplan med däri av Norrbygdens vattendomstol i utslag den 10 september 1934 föreskrivna ändringar. Kostnaderna för broföretaget, inklusive tillfartsvägar, beräknades till 1,105,700 kronor. I utlåtande den 9 september 1936 tillstyrkte väg- och vattenbyggnadsstyrelsen en av vägdistriktet gjord framställning om statsbidrag med 90 procent av denna kostnad. Genom beslut den 20 november 1936 fann Kungl. Maj:t, vad i ärendet förekommit för det dåvarande icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t bemyndigade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa erforderliga grundundersökningar för att upprätta arbetsplan till byggande av bro över Lule älv vid Bergnäset. Sedan denna styrelse upprättat ett i två alternativ utfört förslag till dylik bro, förordnade Kungl. Maj:t den 10 juni 1938, med avslag å vägdistriktets förenämnda framställning, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till bro vid Bergnäset skulle överlämnas till länsstyrelsen i Norrbottens län för den handläggning, som kunde på länsstyrelsen ankomma.

Genom utslag den 17 mars 1939 förpliktade därefter länsstyrelsen Luleå stad och Nederluleå vägdistrikt att emot erhållande av det statsbidrag, som kunde utverkas, var inom sitt område bygga bro till 12 meters bredd över Lule älv vid *Bergnäset* jämte tillfartsvägar i huvudsaklig överensstämmelse med alternativ I i det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättade förslaget. Kostnaderna för broföretaget, inklusive tillfartsvägar men bortsett från marklösen m. m. beräknades då till 3,975,000 kronor. I gemensam skrivelse den 27 maj 1939 hemställde därefter Luleå stad och Nederluleå vägdistrikt, att Kungl. Maj:t måtte av anslaget till statliga beredskapsarbeten bevilja statsbidrag med 95 procent av den beräknade kostnaden för brobyggnaden ävensom att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt väg- och vattenbyggnads-

styrelsen att utföra arbetet. I utlåtande den 27 juni 1939 tillstyrkte väg- och vattenbyggnadsstyrelsen det sålunda begärda statsbidraget. Framställningen är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

I skrivelse den 20 augusti 1940 har överbefälhavaren över rikets försvarskrafter hemställt, att erforderliga medel måtte ställas till förfogande för utförande med största möjliga skyndsamhet av en broförbindelse över Lule älv. Vad angår brons belägenhet förordade överbefälhavaren, att bron förlades vid Gäddviks färjställe, enär detta alternativ erbjöde möjligheter att avsevärt nedbringa tiden för arbetets färdigställande samt en bro vid nämnda plats komme att bli mindre sårbar än en bro vid Bergnäset.

Över framställningen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län yttrat sig. En redogörelse för dessa yttranden återfinnes i propositionen, sid. 5 och 6.

Departementschefen har för egen del anfört:

Vad först angår överbefälhavarens framställning den 7 september 1940 om anvisande av ytterligare tillhoppa 1,815,000 kronor för utförande av vissa väg- och broföretag, som anses vara av betydelse ur militära synpunkter, vill jag på de av överbefälhavaren anförda skälen tillstyrka bifall till framställningen. Då arbetsföretagen böra utföras snarast möjligt, torde de erforderliga medlen böra äskas av innevarande års urtima riksdag. För igångsättande av de arbeten, som avses skola utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi, förutsätter jag, att i huvudsak samma villkor skola gälla, som meddelats för ianspråktagande av de medel, som tidigare beviljats för liknande ändamål.

Av det av överbefälhavaren äskade beloppet torde 1,615,000 kronor böra anvisas såsom tilläggsanslag till det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till bidrag till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar. Då det återstående beloppet å 200,000 kronor, avseende visst broföretag, förutsättes skola ställas till arméförvaltningens fortifikationsstyrelsens förfogande, synes beloppet lämpligen böra anvisas såsom ett särskilt anslag under fjärde huvudtiteln.

Frågan om en broförbindelse över Lule älv i närheten av Luleå har sedan åtskillig tid tillbaka varit aktuell och ansatser till frågans lösande ha tid efter annan gjorts från de lokala vägmyndigheternas sida. Den under normala tider över älven framgående landsvägstrafiken har nått en sådan omfattning, att den icke kan anses bli tillfredsställande tillgodosedd genom de nuvarande två färjeförbindelserna, den ena vid Bergnäset med direkt anknytning till Luleå och den andra vid det ovanför Bergnäset belägna färjstället vid Gäddvik. Att medel till en broförbindelse hittills icke ansetts böra anvisas har i första hand berott på de avsevärda kostnader, som anordnandet av en dylik förbindelse skulle medföra, samt även därpå att andra mera tränande broprojekt under senare år förelegat. Vidare ha de olika meningarna rörande platsen för brons förläggning bidragit till att frågan ännu icke vunnit sin lösning. Slutligen må nämnas, att arbetsföretaget på grund av sin storleksordning och sin lämplighet i övrigt att bereda arbetstillfällen ansetts om möjligt böra utföras vid en tidpunkt, då en mera allmän arbetslöshet är rådande.

Att jag emellertid anser frågan om broförbindelsens utförande nu böra upptagas till prövning beror i första hand på den betydelse för landets militära beredskap, som överbefälhavaren över rikets försvarskrafter tillmäter en bro-

förbindelse vid Lule älvs nedre lopp. De skäl, som överbefälhavaren anført, anser jag vara av den styrka, att de motivera ett bortseende från de eljest föreliggande betänkligheterna mot ett igångsättande redan nu av broföretaget. Jag anser mig därför böra förorda, att medel anvisas för arbetenas igångsättande snarast möjligt.

I fråga om brons förläggning föreligga två alternativ. Det ena avser brons byggande vid Bergnåset och det andra vid Gäddvik. Sett enbart ur den lokala trafikens synpunkt torde övertvägande skäl tala för att bron förlägges vid Bergnåset. Härigenom skulle i jämförelse med en broförbindelse vid Gäddvik vinnas en förkortning med fem å sex kilometer av vägförbindelsen mellan Luleå och det söder om Lule älv belägna kustlandet. Å vilkendera av de två ifrågasatta platserna bron än förlägges, kommer färjförbindelse allttjämt att behöva upprätthållas vid den andra. Det förhållandet, att kostnaderna för hållandet av färjförbindelsen vid Bergnåset ställa sig avsevärt högre än kostnaderna för färjförbindelsen vid Gäddvik talar också till förmån för Bergnåsetprojektet. Gentemot detta kunna emellertid å andra sidan enligt min mening vägande skäl anföras. Vid en brobredd av 12 meter äro kostnaderna för Bergnåsetbron sålunda beräknade till 6.2 miljoner kronor, medan desamma för Gäddviksbron endast uppgå till hälften eller 3.1 miljoner kronor. I båda fallen äro kostnaderna för erforderliga tillfartsvägar medräknade. Enligt vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat skulle emellertid kostnaderna för Gäddviksprojektet kunna nedbringas till 2,890,000 kronor, därest den fria bredden å bron minskas från 12 till 10 meter. Avdrages kostnaden för omläggning och förbättring av vägen Gäddvik—Notviken, vilket arbete icke behöver utföras i sammanhang med de övriga arbetena, skulle det omedelbara medelsbehovet för företaget, om bron bygges med en bredd av 10 meter, nedgå till 2,480,000 kronor. Såvitt jag kan finna uppväges knappast den betydande merkostnaden för Bergnåsetbron av fördelen av en något kortare förbindelse med Luleå stad. Arbetslöshetssynpunkter kunna för närvarande ej heller motivera, att det dyrare projektet väljes. I utlåtande den 13 oktober 1939 över vägdistriktets och stadens framställning om utförande av Bergnåsetbron såsom statligt beredskapsarbete anförde nämligen statens arbetslöshetskommission, att den förhållandevis ringa arbetslösheten i de av ansökningen berörda kommunerna enligt kommissionens åsikt icke motiverade beviljandet av några nya beredskapsarbeten, i synnerhet icke arbeten av den storleksordning som det nu ifrågasatta. Enligt vad jag inhämtat av statens arbetsmarknadskommission har läget på arbetsmarknaden inom nämnda kommuner, åtminstone såvitt avser förhållandena inom de arbetsgrenar, som skulle komma att närmast beröras av brobyggnadsföretaget, i stort sett icke undergått någon ändring sedan arbetslöshetskommissionen avgav sitt utlåtande. Snarare torde en viss brist på arbetare för närvarande råda inom nämnda arbetsgrenar. Till de här anförda skälen för att nu utföra bron vid Gäddvik komma slutligen de militära. Ur försvarets synpunkt är det av vikt, att byggnadstiden icke blir för lång. Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppskattning kan Gäddviksbron byggas på något mera än ett år, medan Bergnåsetbrons utförande kräver åtminstone dubbelt så lång tid men sannolikt ännu längre. Dessa synpunkter anser jag böra under nu rådande förhållanden tillmätas den största betydelse.

Efter övertvägande av olika på frågan inverkan förhållanden har jag ansett mig böra ansluta mig till förslaget, att bron förlägges till Gäddvik. Då en minskning av brons bredd från tidigare förutsatta 12 meter till 10 meter bör kunna ske utan större olägenheter, föreslår jag, att medelsbehovet beräknas efter den mindre bredden. I enlighet härmed skulle nu erfordras ett belopp av 2.48 miljoner kronor. Därvid har frånräknats kostnaden för om-

läggning och förbättring av vägen Gäddvik—Notviken, vilket arbete icke behöver utföras i samband med brons byggande.

I likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser jag det icke böra förutsättas, att vägdistriktet under nu föreliggande förhållanden bidrager till broföretagets utförande med sedvanlig andel. Skäligheten synes mig tala för att distriktets bidragsprocent utgår på den kostnad, vartill arbetsföretaget ursprungligen kostnadsberäknades. Denna utgör 1,105,700 kronor, därav 79,700 kronor belöpa å tillfartsvägar, som förutsättas skola utföras i samband med brobygget. Därest bidragskvoten sättes till 10 procent, vilken förutsatts i länsstyrelsens utslag rörande företaget, skulle vägdistriktets andel i kostnaden uppgå till avrundat 110,000 kronor. Enligt vad jag under hand genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat kan det förväntas, att vägdistriktet är villigt bidra på här förutsatt sätt även om företaget kommer till stånd i nu avsedd ordning. Av statsmedel skulle alltså till broföretagets utförande behöva anvisas (2,480,000—110,000) 2,370,000 kronor.

Till bidrag till byggande av broar har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor. Tillsammans med en å broanslaget kvarstående reservation från föregående budgetår å omkring 27,500 kronor och uppkomna besparingar å tidigare från anslaget anvisade medel om i runt tal 121,300 kronor stod alltså till förfogande till brobyggnadsföretag vid ingången av detta budgetår ett belopp av omkring 3,649,000 kronor. Av detta belopp ha genom olika beslut av Kungl. Maj:t hittills under budgetåret disponerats 55,500 kronor för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens brobyrå, 2,160,700 kronor till fortsättande eller avslutande av äldre broföretag, vartill medel tidigare beviljats, och 644,700 kronor till nya företag. Odisponerade återstå sålunda i runt tal 788,000 kronor. Detta belopp skulle alltså vara tillgängligt för att delvis täcka kostnaderna för Gäddviksbron. Det bör emellertid framhållas, att visst belopp lämpligen bör stå till Kungl. Maj:ts disposition för att möjliggöra bidrag till brådskande broföretag, som kunna komma att aktualiseras under budgetåret. Vidare kan erinras, att för färdigställande av pågående broföretag, vartill statsbidrag för påbörjande eller fortsättande beviljats, sedermera erfordras bidrag med ytterligare omkring 1.5 miljoner kronor. Med anledning av nu anförda förhållanden synas mig skäl tala för att hela statsbidragsbeloppet, 2,370,000 kronor, till Gäddviksbron äskas av årets urtima riksdag.

Med hänsyn till vikten av att här ifrågakvarande arbeten kunna färdigställas snarast möjligt, torde ärendet böra bli föremål för skyndsamt behandling från riksdagens sida.

Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 200,000 kronor för anläggande av en bro över Lule älv vid Boden finner sig utskottet böra tillstyrka. Detsamma gäller Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 1,615,000 kronor för byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar.

Utskottet.

Frågan om byggandet av en bro över Lule älv vid dess nedre lopp har, såsom av propositionen närmare framgår, länge varit aktuell, och olika förslag till frågans lösning hava under årens lopp varit föremål för myndigheternas prövning. Därvid hava särskilt två förslag trätt i förgrunden, avseende brons förläggning i det ena fallet till Gäddviks färjställe och i det andra fallet till Bergnäset invid Luleå. Den förra förläggningen har tidigare godkänts av länsstyrelsen i Norrbottens län genom utslag den 28 januari 1935, vilket därefter fastställdes av regeringsrätten. Sedan emellertid Kungl.

Maj:t i samband med behandling av framställning om statsbidrag till denna bro funnit en förläggning till Bergnäset vara att föredraga, har länsstyrelsen genom utslag den 17 mars 1939 förpliktat Luleå stad och Nederluleå vägdistrikt att, var och en inom sitt område, bygga bro vid Bergnäset i huvudsaklig överensstämmelse med ett av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättat förslag. En framställning om statsbidrag till utförande av denna bro är enligt uppgift i propositionen för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Nu föreliggande framställning om anvisande av medel till en bro över Lule älvs nedre lopp har närmast föranletts av militära skäl. Det är vid sådant förhållande naturligt, att de militära kraven av departementschefen tillmätts särskild vikt vid bedömandet av frågan om brons förläggning. Ur militära synpunkter har en bro vid Gäddviks färjställe av sakkunskapen ansetts vara att föredraga framför en bro vid Bergnäset, främst med hänsyn till önskemålet om brons snara färdigställande men även ur synpunkten av brons sårbarhet. Men härjämte har för departementschefens ställningstagande den omständigheten varit avgörande, att anläggandet av en bro vid Bergnäset på grund av brons längd och konstruktion skulle vid nuvarande prisläge betinga en dubbelt så hög kostnad som en bro vid Gäddvik, inberäknat erforderliga tillfartsvägar. Nu angivna faktorer har departementschefen ansett uppväga olägenheten av att riksvägsförbindelsen söderifrån med Luleå stad genom brons förläggning till Gäddvik förlänges med omkring sex kilometer. Arbetslöshetssynpunkter hava icke heller ansetts motivera, att det större företaget nu igångsättes.

I motionerna I: 11 och II: 10 har såsom ett nytt alternativ framförts tanken på anläggande av en bro — eventuellt i provisorisk form — vid Avans färjställe, som är beläget ungefär mitt emellan Boden och Luleå. Genom en dylik förläggning anse motionärerna, att de militära kraven skulle kunna väl tillgodoses, samtidigt som möjligheterna för anläggande av bro vid Bergnäset skulle hållas öppna. Enligt motionärernas uppfattning skulle en bro vid Avan därjämte fylla en större uppgift beträffande den civila trafiken än en bro vid Gäddviks färjställe. Skulle denna linje icke anses framkomlig, förorda motionärerna anordnande av en bro över den s. k. Gäddviksströmmen något nedanför Gäddviks färjställe, ett alternativ som tidigare diskuterats och även varit föremål för behandling vid vederbörande vattendomstol. Sistnämnda bro, som närmast torde hava tänkts såsom ett provisorium, skulle enligt uppgift i motionerna kunna byggas för avsevärt lägre kostnader och med mindre tidsutdräkt än en bro vid Gäddviks färjställe. Även med denna förläggning skulle alltså de militära kraven kunna bli väl tillgodosedda utan att lägga hinder i vägen för en framtida lösning av brofrågan vid Bergnäset.

Utskottet har vid sin behandling noga prövat de skäl, som tala för och emot de olika alternativen. Utskottet anser sig därvid böra till en början konstatera, att det motionsvis framlagda förslaget om anläggande av en bro vid Avans färjställe icke är så förberett, att det kan utföras inom en ur militär synpunkt rimlig tid. För genomgångstrafiken på Haparanda ligger därjämte detta alternativ enligt utskottets uppfattning mindre väl till än

det av Kungl. Maj:t föreslagna. Härtill kommer, att en permanent bro vid Avan jämlikt en inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställd preliminär beräkning skulle draga en kostnad av i runt tal 3,700,000 kronor, utan att därigenom nuvarande trafiksvårigheter över Lule älvs nedre lopp skulle i nämnvärd grad avhjälpas. Att åter lägga ned relativt betydande kostnader på en mera provisorisk bro vid Avan för tillgodoseende huvudsakligen av det militära behovet anser utskottet icke böra ifrågakomma. Utskottet kan därför icke förorda en lösning av brofrågan enligt detta alternativ.

Vad nu sagts gäller i väsentliga delar även beträffande förslaget rörande en bro över Gäddviksströmmen. Tiden och kostnaden för anläggandet av en dylik bro kunna visserligen väntas bliva betydligt mindre än för en bro vid Avan, i synnerhet om den gives en mera provisorisk karaktär, men med hänsyn till nödvändigheten att bygga längre tillfartsvägar lärer dock ifrågavarande alternativ knappast komma att medföra sådana fördelar ur tids- och kostnadsynpunkt, att det kan lämnas bestämt företräde framför Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill i detta sammanhang meddela, att enligt verkställd beräkning kostnaden för en permanent bro av 10 meters bredd över Gäddviksströmmen skulle uppgå till i runt tal 2,000,000 kronor. En bro över Gäddviksströmmen skulle dessutom medföra en ur trafiksynpunkt omotiverad omväg för såväl den lokala trafiken på Luleå som genomgångstrafiken på Haparanda. Utskottet anser sig därför icke heller kunna förorda detta alternativ.

Enligt utskottets mening återstår sålunda att med särskilt beaktande av de krav, som rådande situation ställer, träffa ett val mellan en bro vid Gäddviks färjställe och en bro vid Bergnäset. Utskottet vill därvid icke bestrida, att ur lokal trafiksynpunkt vägande motiv kunna anföras till stöd för en förläggning av bron till Bergnäset. Av för utskottet tillgänglig statistik framgår nämligen, att den nuvarande trafiken över Bergnäset är avsevärt större än över Gäddvik samt att den egentliga genomgångstrafiken till och från Haparanda är tämligen begränsad. För utskottet har också upplysts, att den nuvarande färjförbindelsen över Bergnäset endast med svårighet kan tillgodose den där framgående trafiken samt att med upprätthållandet av denna förbindelse äro förenade relativt stora kostnader, under de senaste åren uppgående till cirka 60,000 kronor om året. I likhet med departementschefen har utskottet emellertid icke kunnat undgå att i nuvarande läge tillmäta de militära och statsfinansiella skälen avgörande betydelse, då det gäller att bedöma frågan om brons förläggning. Och dessa skäl tala även enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt för en förläggning till Gäddviks färjställe. Utskottet har därvid icke förbisett de merkostnader, som bli en följd av att motortrafiken söderifrån till Luleå till största delen kommer att ledas den omkring sex kilometer längre vägen över Notviken, men utskottet vill samtidigt framhålla, att belastningen å den nuvarande färjförbindelsen mellan Bergnäset och Luleå därigenom blir avsevärt lättad. Det synes utskottet ock vara förtjänt av beaktande, att riksvägen till Haparanda erhåller en rakare sträckning, därest bron förlägges till Gäddviks färjställe. Utskottet har under sådana förhållanden icke ansett sig böra frångå Kungl. Maj:ts förslag i förlägningsfrågan.

Utskottet har emellertid uppmärksammat, att departementschefen förordat en minskning av Gäddviksbrons bredd från 12 till 10 meter, varigenom en besparing av 210,000 kronor skulle kunna vinnas. Inom utskottet har tveksamhet rått rörande lämpligheten av att företaga en dylik minskning av brons bredd. Möjlighet synes utskottet därför böra lämnas öppen för Kungl. Maj:t att, därest Kungl. Maj:t så finner påkallat, upptaga denna fråga till förnyad prövning.

Av vad ovan anförts framgår, att utskottet icke funnit sig i nuvarande läge böra tillstyrka det i motionen II: 17 framförda yrkandet om brons förläggande till Bergnäset. Utskottet vill endast tillägga, att utskottet därmed icke avsett att taga ställning till frågan om anläggandet framdeles av en bro därstädes.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen — med avslag å motionerna I: 11 samt II: 10 och 17 — må å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 anvisa följande reservationsanslag, nämligen

a) under fjärde huvudtiteln till *Broförbindelse över Lule älv vid Boden* 200,000 kronor;

b) under sjätte huvudtiteln till *Bidrag till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar* 1,615,000 kronor;

c) under sjätte huvudtiteln till *Broförbindelse över Lule älv vid Gäddvik m. m.* 2,370,000 kronor.

Stockholm den 1 november 1940.

På andra särskilda utskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Nils-son* i Malmö, *Tjällgren*, *Gabrielsson*, *Heiding*, *Alfred Andersson*, *Anderberg*, *Ekströmer*, *Boman*, *Anderson* i Arboga och *Bergman*; samt

från andra kammaren: herrar *Svensson* i Grönvik, *Jansson* i Falun, *Eriksson* i Stockholm, *Åqvist*, *Persson* i Falla, *Närlinge*, *Andersson* i Löbbo, *Lindberg* i Umeå, *Mårtensson*, *Persson* i Tidaholm, *Karlsson* i Munkedal och *Eriksson* i Frägsta.

Reservationer:

1) av herrar *Anderberg*, *Boman*, *Anderson* i Arboga, *Svensson* i Grönvik, *Närlinge*, *Lindberg* i Umeå och *Eriksson* i Frägsta, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts — — — (= utskottet) — — — och broar.

Vid behandlingen av det i propositionen framlagda förslaget om anvisande av medel för en bro över Lule älv vid Gäddviks färjställe har utskottet icke kunnat undgå att fästa avseende vid det förhållandet, att Kungl. Maj:t för endast något mer än två år sedan vid prövning av en då föreliggande fråga om statsbidrag till anordnande av en broförbindelse över nedre delen av nämnda älv funnit Bergnäset vid Luleå vara en lämpligare förlägningsplats än Gäddvik. Sedan länsstyrelsen i Norrbottens län den 28 januari 1935 för sin del bestämt, att broföretaget skulle utföras vid *Gäddvik*, och däröver anförda besvär av regeringsrätten den 30 mars 1936 lämnats utan avseende — två av regeringsrättens ledamöter funno dock att besvären borde bifallas — anhöll Neder-Luleå vägdistrikt hos Kungl. Maj:t om statsbidrag för påbörjande av nämnda broföretag. Vid behandlingen av denna framställning fann Kungl. Maj:t den 20 november 1936 sig böra uppdraga åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa utredning rörande sättet och kostnaden för byggande av en bro vid *Bergnäset*. Efter det denna utredning verkställdes lämnade Kungl. Maj:t den 10 juni 1938 den av Neder-Luleå vägdistrikt gjorda framställningen om statsbidrag till broföretaget vid Gäddvik utan bifall. Länsstyrelsen i Norrbottens län, som av Kungl. Maj:t anmodats att företaga brofrågan till ny behandling, förpliktade den 17 mars 1939 Luleå stad och Neder-Luleå vägdistrikt att mot erhållande av det statsbidrag, som kunde utverkas, var inom sitt område bygga bro över Lule älv vid Bergnäset. Detta länsstyrelsens beslut blev icke överklagat. Sedermera hava Luleå stad och Neder-Luleå vägdistrikt gjort framställning om anslag av beredskapsmedel till detta broföretag. Framställningen har tillstyrkts av länsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Arbetslöshetskommissionen har emellertid avstyrkt brons byggande med beredskapsmedel, när då föreliggande arbetslöshetssituation icke motiverade arbetets påbörjande, varefter ärendet (sedan juni 1939) förblivit vilande.

Då Kungl. Maj:t nu föreslagit, att en broförbindelse omedelbart skall anläggas vid nedre delen av Lule älv, beror detta — såsom departementschefen framhållit — i första hand på den betydelse för landets militära beredskap överbefälhavaren över rikets försvarskrafter tillmäter en dylik broförbindelse. Att Kungl. Maj:t härvid intagit en annan ståndpunkt i förlägningsfrågan än tidigare motiveras med att kostnaden för en bro vid Bergnäset avsevärt överstiger kostnaden för en bro vid Gäddviks färjställe samt att det av militära skäl är önskvärt, att byggnadstiden icke blir för lång. Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppskattning kan Gäddviksbron byggas på något mera än ett år, medan Bergnäset-brons utförande kräver dubbelt så lång tid men sannolikt ännu längre.

Utskottet, som tagit del av de skäl, som under brofrågans långvariga handläggning åberopats till stöd för ett vart av de båda nu nämnda förlägningsalternativen, har efter noggrann prövning för sin del kommit till den uppfattningen, att de starkare skälen tala för brons förläggande till Bergnäset. Utskottet har därvid även beaktat de av departementschefen åberopade motiven för brons förläggande till Gäddvik.

Vad först kostnadsfrågan beträffar är att märka, att de i proposi-

tionen anförda siffrorna, 3.1 miljoner för Gäddviks-alternativet och 6.2 miljoner för Bergnäset-alternativet — respektive 1.1 miljoner och 3.7 miljoner enligt beräkningar före kriget — icke äro fullt rättvisande. Vid brons förläggning till Gäddviks färjställe måste otvivelaktigt en omläggning och mycket väsentlig förstärkning av viss del av vägen mellan Gammelstad och Luleå företagas. Denna kostnad, som torde komma att uppgå till åtskilliga hundratusental kronor, bör rättvisligen påföras Gäddviks-alternativet. Hänsyn bör även tagas till den merkostnad för trafiken, som för-anledes av att väglängden från de större och folkrikaste delarna söder om älven till Luleå stad genom brons förläggning till Gäddvik förlänges med cirka 6 kilometer. Då ungefär 85 procent av trafiken över älven avser trafik till och från staden, blir denna merkostnad avsevärd. Slutligen är att märka, att en dyrbar färjförbindelse vid Bergnäset alltjämt måste upprätthållas, om bron förlägges till Gäddvik, och att så måste bli förhållandet även om motortrafiken i största utsträckning kommer att gå över Gäddvik. Den övriga trafiken är nämligen synnerligen betydande. Enligt av representanter för Luleå stad inför utskottet lämnade uppgifter utgör årskostnaden för denna färjförbindelse för närvarande 60,000 kronor. För 1941 uppgjort statförslag slutar på en kostnad av 72,000 kronor. Även om avdrag göres för den kostnad, upprätthållandet av den enklare färjförbindelsen vid Gäddvik kräver, rör det sig om belopp av en sådan storleksordning, att de förtjäna största beaktande. Den faktiska kostnadsskillnaden mellan de båda alternativen blir, om här berörda merkostnader läggas till Gäddviks-alternativets kostnadssumma, i varje fall icke större, än att brons förläggande till Bergnäset måste anses ekonomiskt försvarbar i betraktande av de obestridliga fördelar, som detta alternativ erbjuder vid jämförelse med det andra.

De militära synpunkterna kunna givetvis icke fränkännas betydelse i detta sammanhang. Enligt inom utskottet av den militäre föredraganden lämnad uppgift är det angeläget att en broförbindelse kommer till stånd på kortast möjliga tid, och i detta hänseende har Gäddviks-alternativet uppenbara företräden framför Bergnäset-alternativet. Med hänsyn till tidsfrågans betydelse har utskottet icke ansett sig kunna förorda, att beslut fattas om att bron vid Bergnäset skall omedelbart byggas. Utskottet måste å andra sidan finna det betänkligt att lösa brofrågan på ett sådant sätt, att visserligen nyssnämnda militära krav tillgodoses men mycket viktiga civila trafikintressen samtidigt åsidosättas. Det förefaller därför utskottet rimligt, att man i första hand bör söka en lösning som så långt det är möjligt tillgodose både de civila och de militära synpunkterna. Detta kan enligt utskottets mening ske genom anläggande av en mindre kostsam broövergång än enligt Kungl. Maj:ts förslag, i avvaktan på lämplig tidpunkt för Bergnäset-företagets genomförande, eller genom en broförläggning nu på en plats, där en broövergång förr eller senare kan väntas bli erforderlig, även om en bro finnes vid Gäddvik eller Bergnäset. Tre alternativ till frågans lösning på annat sätt än enligt Kungl. Maj:ts förslag ha varit föremål för utskottets prövning.

I de väckta motionerna, I: 11 och II: 10, har som ett nytt alternativ framförts

tanken på en broövergång vid Avan, en plats på ungefär lika avstånd från Luleå och Boden. Att en broövergång därstädes under alla förhållanden i en framtid kommer att visa sig erforderlig finner utskottet sannolikt med hänsyn till den stora bebyggelsen på båda sidor om älven men även av militära skäl. I fråga om de sistnämnda kan anföras, att ett broläge vid Avan är skyddat mot beskjutning från krigsfartyg, vilket däremot icke är fallet med broföretag vid älvens nedre del. Skador av flygbomber på en bro vid Avan kunna lättare övervinnas än vad fallet blir vid angrepp mot en bro vid Gäddvik eller Bergnäset. Det ringa vattendjupet vid Avan gör det nämligen förhållandevis lätt att på denna plats skapa provisoriska broförbindelser, om den permanenta bron skulle skadas. Till följd av djupförhållandena torde kostnaderna för en bro vid Avan också bli mindre än för en bro vid Gäddviks färjställe, därest man på bron vid Avan icke ställer större krav än att den skall betjäna den lokala trafiken och de militära behoven, medan den större trafiken förutsättes skola tillgodoses genom en blivande broförbindelse vid Bergnäset. Det här framförda broprojektet är visserligen icke närmare undersökt. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger dock från vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol ett meddelande, att vattendomstolen kan meddela dom i ärendet inom en månad. Om hela kostnaden för broföretaget bäres av statsverket, kunna vissa andra formaliteter undgås. Mycket talar på den grund för att ett val av Avan-alternativet icke skulle fördröja brofrågans lösning.

I förenämnda motioner har framförts ännu ett alternativ, som synes värt att uppmärksammas, i första hand såsom en provisorisk lösning för tillgodo-seende av de militära synpunkterna. Den med en broförbindelse lättast överkomliga delen av Lule älv i dess nedre del är den s. k. Gäddviksströmmen. Kostnaden för en permanent bro med en bredd av 7.5 meter på denna plats beräknades år 1933 till 630,000 kronor. En bro av provisorisk karaktär och med mindre bredd bör kunna utföras för en väsentligt lägre kostnad, vare sig arbetet utföres av ingenjörstrupp eller på annat sätt. Från en bro över Gäddviksströmmen uppnås nästan omedelbar förbindelse såväl med Luleå hamnområde som med järnväg (stickspår till Karlsvik), vilket ur militär synpunkt måhända kan vara av värde. Genom tillkomsten av en sådan broförbindelse av provisorisk art skulle en fördyrande forcering av arbetet på en permanent broövergång icke behöva äga rum. En ur kostnadssynpunkt lämpligare tidpunkt för det permanenta företaget skulle kunna avvaktas och besparingar på så sätt göras, som väl uppvägde kostnaden för den provisoriska brobyggnaden.

Som det tredje alternativet erbjuder sig en lösning genom anläggande av en mindre kostsam broförbindelse vid Gäddviks färjställe än enligt Kungl. Maj:ts förslag. En sådan broövergång skulle tillgodose såväl de militära behoven som de lokalintressen, som äro knutna till en bro vid Gäddvik, utan att äventyra ett broföretag vid Bergnäset.

Utskottet har med det anförda velat visa, att enligt utskottets mening något tvångsläge icke föreligger att bifalla det av Kungl. Maj:t framlagda

förslaget. Enligt utskottets åsikt bör på något av de här ovan angivna sätten en broförbindelse kunna åstadkommas, som för en rimlig kostnad tillgodoser de militära anspråken. Utskottet förordar därför, att medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för påbörjande, enligt Kungl. Maj:ts bedömning, av ett broföretag vid Avan, Gäddviksströmmen eller Gäddviks färjställe. För ändamålet torde nu böra anvisas ett reservationsanslag av 500,000 kronor, därvid utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t till 1941 års lagtima riksdag inkommer med de ytterligare anslagsäskanden, som kunna visa sig nödvändiga.

Vad utskottet sålunda förordat innebär i väsentliga delar ett tillmötesgående av det i motionerna I: 11 och II: 10 framförda ändringsyrkandet. Där emot har utskottet på anförda skäl icke ansett sig i nuvarande läge böra tillstyrka det i motionen II: 17 framställda yrkandet om omedelbart byggande av en bro vid Bergnäset.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen — med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 11 och II: 10 ävensom med avslag å motionen II: 17 — må

I. å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 anvisa följande reservationsanslag, nämligen

a) under fjärde huvudtiteln — — — (= utskottet) — — — 200,000 kronor;

b) under sjätte huvudtiteln — — — (= utskottet) — — — 1,615,000 kronor;

c) under sjätte huvudtiteln till *Broförbindelse över Lule älv vid Avan, Gäddviksströmmen eller Gäddviks färjställe* 500,000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att efter den närmare utredning, som kan befinnas erforderlig, fastställa förläggningsplatsen för den bro, som avses skola uppföras med anlitande av det ovan under I. c) anvisade anslaget.»;

2) av herrar *Gabrielsson, Eriksson* i Stockholm, *Mårtensson och Karlsson* i Munkedal, vilka ansett, att de två första styckena av utskottets motivering å sid. 8 bort erhålla följande lydelse:

»Vid behandlingen av denna fråga ha enligt utskottets uppfattning starka skäl anförts för förläggande av en bro även vid Bergnäset. Utskottet har dock i frågans nuvarande läge icke funnit sig kunna tillstyrka det i motionen II: 17 framförda yrkandet.

Utskottet har emellertid därmed icke avsett att taga ställning till frågan om anläggandet framdeles av en bro vid Bergnäset. För att om möjligt underlätta denna frågas lösning anser utskottet, att Kungl. Maj:t bör lämnas möjlighet att, därest så kan ske utan förändring av brons permanenta karaktär, vidtaga sådana förenklingar i nu föreliggande förslag, att kostnaderna för det

sammas genomförande nedbringas under det av departementschefen beräknade beloppet.»;

3) av herrar *Tjällgren* och *Ekströmer*, vilka ansett, att första stycket av utskottets motivering å sid. 8 bort helt utgå;

4) av herr *Persson* i Falla beträffande viss del av motiveringen.
